

Revolució

per RAMON FOLCH

L'any 1795 es publicà l'*Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain*. Era una obra pòstuma, feia més d'un any del traspàs del seu autor. Havia estat escrita apressadament, d'amagat i de memòria, sense cap font bibliogràfica a l'abast, per un condemnat a mort. Febrosament, el convicte redactà aquest testament intel·lectual mentre romania ocult en un apartament parisenc, al carrer Servandoni 24, propietat de Marie-Rose Boucher, vídua de l'escultor Louis-François Vernet. Pel juliol de 1793, uns amics del proscrit havien proposat a la vídua d'acollir-lo en els apartaments que llogava per mantenir-se. «És virtuós?», els demanà. «I tant!», li respongueren. «A més, és marquès», afegiren. El tingué amagat, sense cobrar res, fins al 25 de març de 1794, quan l'home decidí fugir. El detingueren de seguida. Morí a la presó pocs dies després, abans de ser ajusticiat.

Sí que n'era, de virtuós. Molt. Havia estat sentenciat a mort el 8 de juliol de 1793 pel Comitè de Salvació Pública, de la Convenció Nacional francesa, per oposar-se a la nova constitució proposada pel jacobí Marie-Jean Héroult de Séchelles; prèviament, s'havia oposat a l'execució de Lluís XVI, perquè era contrari a la pena de mort. El cas és que la primera carta magna revolucionària havia estat fonamentalment obra del condemnat, girondí convençut i gens procliu als excessos robespierrians que veia venir. Així, doncs, la revolució, com Saturn, devorava els seus fills (els seus pares, de fet), entre els quals el nostre virtuós i erudit fugitiu, el marquès revolucionari. Marie-Jean-Antoine Nicolas de Caritat, es deia. Però tothom el coneixia pel seu títol nobiliari: marquès de Condorcet.

Condorcet fou un personatge més que notable. Noble, educat als jesuïtes i anticlerical, liderà el pensament revolucionari francès mentre ho va ser de debò, és a dir, mentre va subvertir les idees caduques i l'*statu quo* reaccionari imperant. El rebutjà quan esdevingué una sanguinària venjança o una mera lluita caïnita. Amb la Revolució Russa passà una cosa semblant, amb robespierrès de segon nivell que amb els anys donaren pas a líders gerontocràtics de tercera divisió. Condorcet, abans que polític i polítòleg, era matemàtic i filòsof. Vet aquí la seva grandesa i la seva ruïna: hi tocava massa.

Les revolucions emulen els canvis d'estat de la matèria: mentre es produeixen, queden en suspens les regles del joc fins aleshores imperants, de manera

Il·lustració: Anna Sanchis

«Les revolucions veritables són les evolucions accelerades. Prou ràpides perquè el canvi no sigui contrarestat pel sistema, prou lentes per evitar reaccions contraproduents»

que pot passar de tot. L'evolució és la millor de les revolucions. Per això no hi ha revolucions filètiques i sí una ininterrompuda evolució, que a vegades s'accelera. Això mateix: les revolucions veritables són les evolucions accelerades. Prou ràpides perquè el canvi no sigui contrarestat pel sistema, prou lentes per evitar reaccions contraproduents. Condorcet, que ja l'any 1765 havia publicat un *Essai sur le calcul intégral* i que entre 1774 i 1791 exercí d'inspector general de finances, ho sabia prou bé. Els ultrarevolucionaris, a efectes pràctics, són contrarevolucionaris. Per això condemnen els revolucionaris.

Condorcet encara tingué temps per imaginar escenaris de progrés –el concepte de «progrés» és una de les seves aportacions– i preveure paradoxes matemàtiques en la naixent pràctica del sufragi més o menys universal. Enuncià la després anomenada paradoxa de Condorcet, precedent de la posterior i més polèmica hipòtesi d'Arrow. Les votacions amb més de tres candidats mai no acaben de reflectir prou bé les preferències dels votants, vénen a dir. Sociòlegs i polítics recelen d'aquestes evidències matemàtiques, bàsicament perquè són veritats incòmodes. I és que això de ser il·lustrat, científic i revolucionari és una bona murga. ☺

Ramon Folch. Doctor en Biologia, socioecòleg, president d'ERF.